

Kvinder med forbindelser

*Engang tog man telefonrøret, drejede og fik – centraldamerne.
I 1970 var det slut i Thisted.*

Vi snakker og snakker – og som aldrig før. I dag går hver anden dansker rundt med en mobiltelefon. I løbet af blot to år voksede den samlede taletid til det dobbelte. I 1999 snakkede vi i 2 mia. minutter i vore mobiltelefoner. Det svarede til, at én person snakkede døgnet rundt i 3.805 år. Men det er der vist ingen, der alligevel har tiden til.

De første mobiltelefoner var tunge som en kasse øl og kostede det dobbelte af et fjernsyn. Thisted Dagblads fotograf Tage Jensen var blandt de første, der anskaffede sig et sådant monstrum – en senere tids karakteristisk – og det vakte opsigt, da han medbragte den bærbare i bussen mellem Thisted og Nykøbing. Ikke mindst da bussen passerede avisen i Jernbanegade, og fotografen lige skulle give en besked til omstillingen derinde. Og de hurtigste blandt bussens passagerer kunne så oven i købet *se*, at de tog telefonen i ekspeditionen. Det havde man alligevel ikke oplevet før.

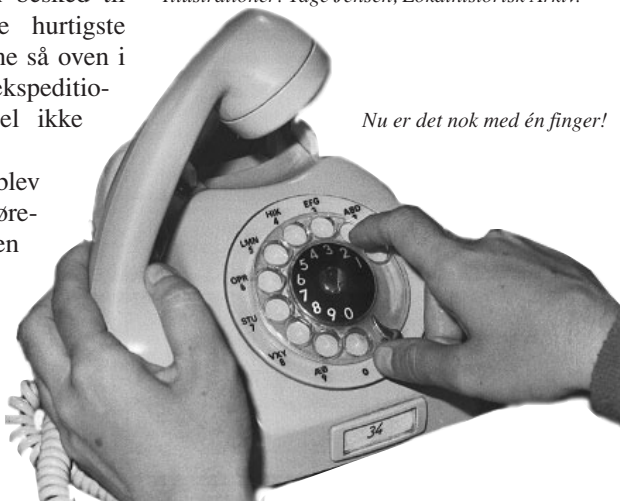
For en kort bemærkning blev opmærksomheden vendt fra føreren af bussen, Frede Mikkelsen fra Vildsund, der jo ellers var hele turen værd og efter sigende var i stand til at trække flere passagerer til netop denne rute. Som *Den syngende Chauffør* var han via medierne kendt over det ganske land. Et særsyn var det også at blive

underholdt med sang til hjemmebagt båndmusik. Hvem husker ikke i særlig grad en tur over Mors en trist decemberdag til tonerne af *Snevalsen* – måske var den første sne faldet, eller radioen havde bebudet hvid jul – så følte livet ikke helt for-gæves.

Sindsstyrke og veloplagthed

Se, nu har mindet om Frede Mikkelsen og hans snevals fået os på afveje, det var jo en helt anden snak, vi havde gang i. Først i

Illustrationer: Tage Jensen, Lokalhistorisk Arkiv.

Nu er det nok med én finger!

I stuen hos bestyrerinden af Lyngby Central kort før nedlæggelsen.

telefonen, siden i mobiltelefonen. Der var engang en anden snakkekultur og i en nu næsten glemt verden, hvor tempoet også var et andet. Det var dengang, man for det første skulle dreje med et håndtag, hvorefter der var en kvindelig stemme i røret: »Centralen!«. Eller: »Thisted!«. Så forlangte man det ønskede nummer, og hvis det var optaget, fik man en melding tilbage om – ja, at det var optaget! Det var telefontider. Hvis man kendte damen på landcentralen eller en af de mange, der sad i telefonhuset på hjørnet af Dragsbækvej og Tordenskjoldsgade (i dag Missionsforbundet), så kunne man komme i de privilegerede rækker. Det var de abonnenter, der ikke altid var nødt til ligefrem at ønske et nummer, men for hvem det var tilstrækkeligt blot at sige ned i telefonrøret: »Gi' mig lige Arbejderforeningen, så er De sød!«.

En telefonistindes arbejdsdag kunne være travl fra morgen til aften, der skulle en særlig indstilling til at ekspedere de mange opkald, der jo kunne handle om både sorg og glæde; det krævede sindsstyrke og veloplægthed, som det blev fremhævet fra højeste sted den sidste dag i telefonhuset i Thisted.

Til sidste minut

Men gode tider varer ikke evigt. Heller ikke gode telefontider. Fremskridtet bankede på døren. *Automatiseringen!* I 1970 var det slut i Thisted og på de første landcentraler. Billederne fra telefonhuset på hjørnet af Dragsbækvej og Tordenskjoldsgade i Thisted er fra november 1970 og den sidste dag med de mange – ens klædte – damer ved det lange bord og de mange led-

Vang Central. Bestyrerinde Klara Møller Jensen og telefonistinde Maja Strunch dagen før automatiseringen i 1973.

Så er det nu! Sidste forbindelse afbrydes.

ninger, der skabte forbindelse mellem de telefonerende thistedboer. Abonnementerne havde svært ved at slippe forbindelsen med »centraldamerne«, som jo var den korrekte betegnelse. Der blev talt til sidste minut inden automatiseringen, thistedboerne ville have det hele med, og forstanderinden, fru Ingrid Yhr, måtte til sidst bede damerne sige til abonnenterne: *»Vi må bryde, centralen lukker!«*.

For centraldamerne var det både historisk og bevægende – for hvad med fremtiden? Tilbage stod 65 damer, som pludselig var blevet overflødige. Og mange var knyttet så nær til centralen og kammeraterne, at de ikke kunne holde tårerne tilbage...

Andre så ligefrem noget symbolsk i, at telefonautomatiseringen med den nyeste teknologi kom netop dette år. Thisted var blevet til storkommune sammen med en række af de tidligere sognekommuner omkring købstaden. Det var nye tider, nye stemmer blandede sig i det fælles anliggende i et større område.

Men for de 65 centraldamer var automatiseringen af den næstsidste købstadscentral under Jydsk Telefons område en sørgelig begivenhed. 11 damer flyttede til andre centraler, men 54 havde besluttet at blive i Thisted. De fleste ville søge nyt arbejde efter en omskoling på et kursus på handelsskolen.

I Afholdshotellets have

Der havde hele dagen været travlhed på telefoncentralen. Tidligere centraldamer, teknikere og repræsentanter for abonnenterne fyldte telefonhuset til trængsel. Det var en begivenhed, det var værd at overvære. Og da alle »snører« var taget ud, var der nogle minutters pause til overkobling af de første numre på automatcentralen i en del af af det daværende afholdshotels tidligere have i Rosenkrantzgade. Så gav direktør Paul Draminsky startordre til telefoningeniør K. Solholt Christensen. Det

Så er linjen klar – helt automatisk. Viceborgmester H. M. Mortensen (t.v.) og telefondirektør Poul Draminsky. Det virker!

første opkald over automatcentralen kunne foretages. Viceborgmester H. M. Mortensen (V) kaldte telefondirektøren. Samtalen gik igennem som planlagt. *Det var de nye tider!*

Mere konkret drejede det sig om 3300 abonnenter fra bycentralen og oplandet, der blev koblet over fra de manuelle centraler til automatisk drift – uden mindste komplikation. Det varede 40 minutter, så var alt ude – iberegnet oplandscentralerne i Sennels, Skovsted, Brund, Skinnerup og Vester Vandet. Der gik endnu ti minutter, så fungerede Thisted og dens to nye automatiske endecentraler, Sennels og Vester Vandet.

Mens overkoblingen var i gang på den nye central, talte telefondirektøren til cen-

traldamerne i den gamle bordsal – med tak for deres ofte byrdefulde indsats ved de gamle telefonborde. Og det personale, der kunne afse tid til det, samledes på Hotel Aalborg. Her kom også centralbestyrerne fra oplandscentralerne. »Aalborg Stiftstidende« havde udsendt reporter til Thistedbegivenheden og skrev: »Trods al automatik vil de blive savnet. Den nære menneskelige kontakt med telefonvæsenet er ophørt med automatiseringen. Relæerne arbejder vældig hurtigt og præcist, men de kan ikke sige, om Peter Jensen er gået til købmanden eller hvornår han ventes hjem«.

Så var det tid til næste servering og næste hold taler for den resterende del af personalet – alle dem der havde haft travlt med overkoblingen. Helt overflødig var

den menneskelige indsats jo ikke blevet. Dagen sluttede med et besøg for personale og gæster på den nye automatcentral i affoldshotellets tidligere have (i dag Møllevvej). På trods af den traditionelt stille periode – det var lørdag aften – arbejdedes der på myldretidskapacitet. Der var dét med nyhedens interesse. Og så ville thistedboer med flere lige med egne øren høre, at alt var ved det gamle trods alt det nye. Jo, der var forbindelse til den nye Thisted Storkommune.

Automatiseringen fortsatte i 1971. Først med Nors Central. Samtidig blev Hillerslev lagt ind under Nors. Sundby Thy blev derefter automatiseret, siden Hanstholm og Ræhr. Sidst på året automatiseredes centralen i Sjørring. De sidste telefoncentraler i Thy blev automatiseret et par år senere.

De første abonnenter – den første snak

Med automatiseringen var en epoke slut, der havde taget sin begyndelse i midten af 1800-tallet med den private telegraflinje, Hobro, Skive, Nykøbing og Thisted oprettede. Fra Hobro blev linjen koblet videre til statstelegrafen. Det var posthuset – først Toldbodgade og siden Jernbanegade – der husede telegrafstationen. I 1886 blev også Vorupør og dermed det voksende fiskerierhverv ved kysten koblet sammen med Thisted.

En telefonforbindelse – det sidste nye – skulle i løbet af forholdsvis kort tid blive en del af hverdagen for mange mennesker. I 1891 kunne de første abonnenter i Thisted begynde at tale i telefonen. I første omgang kun med hinanden. Men kort efter – via Aktieselskabet Thy Telefon – blev det muligt at tale via centralerne uden for

byen. Den første central blev indrettet i Hotel Royal på Store Torv.

Thy Telefon var ét blandt mange private selskaber over hele Jylland. De nordligste senere samlet i Jydsk Telefon Aktieselskab. Mange år senere – millioner og atter millioner af samtaler senere – opslugt af andre selskaber, så vi i dag skal være endog godt med på linjen for at vide, hvem der ejer hvem. Men det har jo ikke forhindret os i tale eller rettere snakke endnu mere. Med mobiltelefonerne er det om muligt blevet endnu mere af en livsstil at være på linjen – nu så helt og aldeles trådløs – og med små skriftlige beskeder kan vi desuden nå hinanden.

Populær kvindelig arbejdsplads

Men det var jo ikke, hvad telefonsagen drejede om dengang i telefoniens urtid. Det handlede også om arbejdspladser. Med centralen i Thisted blev der skabt en ny og populær kvindelig arbejdsplads. I 1896 var der 88 lokale abonnenter, der blev betjent af to damer. 1915 var antallet af abonnenter vokset til 388 og personalet til 12 damer. De 31 telefondamer i 1930'erne – eller centraldamer som var den mere officielle titel – arbejdede i skiftehold. Centralen i Hotel Royals ejendom blev nedlagt i 1908 og adressen blev derefter til 1970 Dragsbækvej/Tordenskjoldsgade, i dag kirke for Missionsforbundet. Indtil automatiseringen arbejdsplads for 65 centraldamer.

Og hvis væggene sammen med de gamle omstillingsborde i det tidligere telefonhus kunne tale, ville det blive en anderledes købstadshistorie end dén, der nu fortæller om Thisted og thistedboer gennem alle tider. Sikkert mere spændende, mere

Forstanderinde Ingrid Yhr var blandt de første, der ringede.

levende, for den ville få alt dét med, der aldrig kan hentes op på linjerne i en bog.

Det er selvfølgelig tankespind! Men at tale i telefon, at snakke – *det* er til gengæld både livsnødvendigt og livsfortærende. Telefonens bedste egenskab kan i situationer være, at ingen kan ringe til os, så længe vi selv taler. Entertaineren Victor Borge sagde det på en anden måde: *»Jeg elsker at stå på en scene, for så kan telefonerne ikke nå mig!«*.

Men måske har digteren og filosofen Villy Sørensen skrevet mest præcist om telefonens væsen og uvæsen: *»Når telefonen ringer hele dagen, er man til sidst ved at blive gal. Når telefonen en halv dag ikke har ringet, tror man, der er noget galt med telefonen. Når telefonen stadig ikke ringer, tror man, der er noget galt med verden: man ringer for at høre, om den står. Når telefonen en hel dag ikke har ringet, er man ved at blive gal«*.

Men nu må denne artikels forfatter løbe. Telefonen ringer!